

Mi pa, predragi rojaki, ki smo v tako tesni rodni zvezi z nepozabnim Baragom, smemo pač biti ponosni na njegovo delo. Oče Baraga, ki je umrl v sluhu svetosti in se je odlikoval v junaških čednostih, je proslavil na tujem s svojim neumornim slovensko-nabožnim delovanjem poleg sebe tudi ves svoj ljubljenski slovenski rod. In kakor slavni Baraga, tako so vestno in vneto delovali in še delujejo v službi Gospodovi tudi njegovi sorojaki-misijonarji, da je svet začel občudovati njih zmožnosti in čislati njih zasluge za razširjanje in utrjevanje sv. katoliške

vere v Ameriki. Ni čuda, da stopajo polagoma više in više po zaslužni lestvi častnega priznanja, da ima slovenski narod, čeprav je majhen in skromen, zaznamenovati do danes že štiri škofe, jednega opata, tri generalne vikarije. Škofje Baraga, Mrak, Vertin, Trobec, opat Ločnikar in drugi zaslužni delavci v vinogradu Gospodovem v Ameriki so nam porok, da se povspne in ojači v krščanskem duhu prospeha in veljave tudi naš miljeni rod, ki bo delal vselej in povsod čast rodnim bratom preko širnega Atlanta. V to pa pomozi Bog in sreča junaška!

Književnost.

Slovenska književnost.

Pomladni glasi, posvečeni slovenski mladini. S štirimi slikami. Uredil in založil Anton Ratajec. V Ljubljani. 1899. Str. 156. Cena 30 kr. — Priporočila ne potrebuje ta knjiga; priporočajo jo že dovolj prejšnji zvezki „Pomladnih glasov“, ki so se omilili ne le mladini, temveč tudi odrastlim mladino-ljubom. Sedanji zvezek niti po vsebini, niti po obliki ne zaostaja za prejšnjimi. Na čelu je življenjepiš bl. Klemena Dvorjaka, pravzaprav le nekaj zanimivih sličic iz njegovega življenja. Najboljši spis je „Iz življenja malega naroda“, ki jako mikavno slika življenje in delo čebel, mladini v vzpodbudo in zabavo. Jako ljubezniva je tudi povest po resnični dogodbi „Pomoč v stiski“. Bolje bi bilo, ako bi jo bil pisatelj s tirolskih tal postavil na domača. Ostali spisi, n. pr. „Dva dneva iz življenja Kotnikovega Jožka“, „Zorkin god“ in „Komedijska“ pripovedujejo v obliki kratkih prizorov, kaj vse se pripeti neubogljivcem že v mladosti, če ne slušajo vzgojiteljev. V živih barvah se nam pretresljivo slika, kake misli se porajajo v duši dobrega otroka „Ob očetovi smrti“. Med te sestavke je uvrščenih nekaj pesmic, n. pr. „Oko“, „Tvoje srce“, „Ob očetovem grobu“, „Velika noč“. Odlikuje se kratka pa krepka „Kaj bi storil?“ po izvirni, res otroško-naivni misli, ki združuje v sebi nedolžno sočutje in srd. — Da je v slovniškem pogledu knjižica lepa in čista, ni skoro treba dostavljati. Slovenski mladino-ljubi, ki hočete deci dati pošteno zabavo in pouk, sezite tudi po tem zvezku!

Knjižnica za ljudstvo. Izdaje katoliško-politično društvo v Ljubljani. — S tem naslovom se je začela nova „Knjižnica“, katera bo slovenskemu

ljudstvu pojasnjevala poglobljena kulturna vprašanja s stališča, na katerem stoji „Katoliško politično društvo“. Izšel je prvi zvezek, ki ima naslov „Zadruge in njihovi nasprotniki. Uredil dr. Janez Krek. V Ljubljani 1899. Založilo Katoliško politično društvo. Tiskala Katol. Tiskarna.“ Str. 64. Cena 5 kr. — Poleg uvoda in sklepa ima ta knjižica „Govore pri shodu gospodarskih zadrug.“ Franč. Jaklič, učitelj in voditelj dobrepoljske zadruge, govori „O pomenu gospodarskih zadrug“. Govor pojasnjuje pomen posojilnic in kmečkih zadrug, to je: društev, ki za svoje ude skupno v velikih množinah prodajajo in kupujejo. Peter Hauptman pojasnjuje trgovstvo sploh in govori na drobno „O konsumnih društvih in njih nasprotnikih“. Dr. Janez Krek pa bolj splošno popisuje „Vzajemno delovanje gospodarskih zadrug“ v prospeh vseh stanov našega naroda. Socijalno gibanje je zadnji čas precejšnje valove pognalo tudi med nami. Mi vemo, da pri takih bojih najbolj škoduje nevednost. Ta knjižica, ki obsega obilo stvarnega statističnega gradiva, hoče ljudstvu pojasniti, za kaj se boré zadruge. Takoj so se velike množice iztiskov razprodale. Želimo, da vzbudi ta knjižica živahne razprave. Naj se oglašajo stvarno, brez ozira na politiko in na osebnosti, prijatelji in nasprotniki zadrug! Pri takih strogo gospodarskih vprašanjih, od katerih je odvisno blagostanje in obstoj našega ljudstva, morajo izginiti malenkostni prepiri, strast se mora umakniti razumu, in sprejeti se mora to, kar je v korist vsemu narodu. Ako se vstopimo na trdno stališče resnice in pravice, na stališče skupnega krščanskega gibanja, ne bomo imeli škodljivih in često samo osebnih prask v političnih

listih, marveč prišli bomo do jednotnega, složnega, ljudstvu koristnega gospodarskega delovanja.

E. L.

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1898.

Cerkniško jezero. Spisal Jožef Žirovnik, nadučitelj v Zgornjih Gorjah. (Zabavna knjižnica „Matice Slov.“ XI. zv., za l. 1898.) Tisek J. Blasnikove tiskarne. Str. 107 in zemljevid Cerkniškega jezera (risal Albert Sitsch, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano.) — Najtemeljitejša spise so nam o Cerkniškem jezeru doslej podali v nemškem jeziku: Valvasor, pl. Steinberg (l. 1758.), jezuit Tomaž Gruber (l. 1781.) in dr. A. Schmidt (l. 1854.). Sedaj imamo, hvala Bogu, tudi v slovenskem jeziku lepo delo o tem čudapolnem jezeru. Ker je v letih 1886. in nsl. gozdni adjunkt V. Putick loško, cerkniško in planinsko kotlino preiskal po naročilu poljedelskega ministra, vemo sedaj o teh prirodnih skrivnostih mnogo več, nego so mogli vedeti prej imenovani pisatelji. Spis razlaga čudne pojave presihanja po prirodnih zakonih — in s tem se odlikuje pred vsemi drugimi opisi o tem predmetu. Pisatelj je marljivo porabil vsa dotična preiskovanja, pa tudi sam bistroumno opazoval okolico, ko je ondi učiteljeval več let. Pozabil ni tudi kulturne važnosti jezera. Marsikaj čitamo tudi zgodovinsko-zanimivega o teh krajih. Škoda, da se pisatelj ni odločil tudi za narodopisno stran te okolice, potem bi dobili res celoten vtisek. Sicer je pa marsikaj tudi v tem oziru omenil, n. pr. žalostne čase čarovniškega preganjanja. Gledé jezika bi pripomnili le malenkosti: Želeli bi si pri lastnih imenih naglasa, ker je jako značilen, n. pr. reče se: Dolénja vas, toda Dólenje, Górenje jezero; prebivavci teh dveh vasi so Jezérci, najvažnejša struga je Střžen (izg. Stáržen); ko voda usahne, hité ljudje na „bláta“, ne „blate“ (str. 53). Vas Sélice (str. 24) se imenuje, kolikor vem, v ljudski govorici „Zévše“, kakor ima tudi šematizem ljubljanske škofije (a. l.), prvotno torej najbrže „sélišče“, kakor Sélišček v Menišiji. „Ulrik“ (str. 23) ima neslovensko lice, a je skoro gotovo = Orljek. Beček (str. 30) treba naglasiti: Bečèk, in pisati morda: Bučèk, ker ima ime od bučanja, kakor „Bóbnarica“ od bobnenja. — Jako zanimiva je tudi pripovedka o Cerkniškem jezeru, ki jo je pisatelj prideljal ob koncu spisa: snov za pravi pravcati roman, če hočete, iz časov stavb na koléh! Slike Cerknica, Vélika Kèrloviča, mali škocijanski most, veliki škocijanski most (zunaj), isti most (znotraj) so jako lične, zlasti pa zadnja (str. 43). — Knjižica s preglednim zemljevidom bo izvrsten kažipot po tej prezanimivi okolici vsem, ki se zanimajo za prirodno lepoto, katere je tukaj, kakor še posebno poudarjamo, v obilni meri.

D.

Hrvaška književnost.

Knjige „Matice Hrvatske“ za leto 1898.

Poviest najnovijega vremena. Od godine 1815. do godine 1878. Po najboljih piscih napisao Ivan Rabar. Sa kazalom imenâ i stvarî. Zagreb. Naklada „Matice Hrvatske“ 1898. Str. 527. Cena 2 glđ. 50 kr. (Svjetske poviesti knjiga XII.) — „Matica Hrvatska“ izdaje med drugimi publikacijami tudi občno zgodovino za naobražene stanovce. Dosedaj je izšlo že 12 knjig ter so opisani že vsi vekî razven novega in sicer doba od odkritja Amerike pa do francoske revolucije. Prva knjiga o novem veku izide med izdanci Matičnih knjig za leto 1899. Vsa ta zbirka 12 knjig pa ni niti izvirna niti jednotna, ampak prevod raznih tujih pisateljev. Le srednji vek je obdelal prof. Valla precej samostalno, kar je bilo potrebno že radi same slovanske zgodovine. Moramo priznati, da je prof. Valla svojo nalogo dobro dovršil. On je razmišljal, ko je pisal to delo, ter se ni držal robski tujih zgodovinskih avtorjev. Zato je „Matica Hrvatska“ vrlo dobro pogodila, da je izročila spisovanje novega veka temu vestnemu zgodovinarju, ki bode znal izreči gledé verskega in narodnostnega gibanja v novem veku nepristransko sodbo.

Manj srečna je bila „Matica Hrvatska“ pri izboru pisatelja najnovejšega veka. Res je, da je morda najteže napisati zgodovino sedanjega veka, zakaj mnogi dogodki še niso dostatno razjasnjeni in končna sodba o njih še ni izrečena; zato se je pisatelj prof. Rabar tudi izjavil, da se v tej knjigi o dogodkih le pripoveduje, a ne tudi razsoja o njih. To je dobro, samo ko bi se tudi res pripovedovalo nepristransko in pa jednako in pravično o vseh narodih. Toda prof. Rabar bržkone ni pomislil, ko je začel knjigo prevajati po raznih najboljih (!) pisateljih, da so le-ti tujci, in da ni vse dobro in tudi ne dostatno, kar pišejo v svojih knjigah o Slovanih. Namera „Matice Hrvatske“ je pač bila: podati svojim členom takšno zgodovino najnovejšega veka, ki bi bila vsaj deloma zadostovala zahtevam hrvaškim in sploh slovanskim. In ravno tega ni najti v tej knjigi. Prebravši to delo, smo je kar z nejevoljo položili na stran, ker v njem so ponižani Hrvati in tudi drugi Slovani. Sedaj, ko je slovanska zgodovina že tako lepo in obširno opisana in ko se more s takimi raznimi deli okoristiti vsak slovanski zgodovinar, je izšla iz tako domoljubnega društva, kakor je „Matica Hrvatska“, knjiga, ki ne pove svojim bravcem Hrvatom in drugim Slovanom o slovanski zgodovini nič več, kakor kar se najde pri kakšnem nemškem pisatelju, ki nič ali pa prav malo mara za nas Slované. To je, česar pisatelju te zgodovine ne moremo oprostiti. Kritika o tej knjigi je bila v hrvaških časopisih radi same hrvaške zgodovine prav ostra, a ni niti mogla drugačna biti, ker se pisatelj ni potrudil, da bi bil današnje ustavo kraljevine Hrvaške točno in pravilno navedel, ampak jo je na mnogih mestih